

3. Гак В. Г. К проблеме сопоставительно-типологического анализа речевого акта и текста / В. Г. Гак // Сопоставительная лингвистика и обучение неродному языку. – М. : Наука, 1987. – С. 37-48.

4. Звегинцев В. А. Язык и лингвистическая теория / В. А. Звегинцев. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 248 с.

5. Мудраченко Т. Б. Актуалізація концепту УКРАЇНА в сучасному англомовному медійному дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Мудраченко Тетяна Борисівна. – Харків, 2013. – 23 с.

6. Мудраченко Т. Б. Базові референти концепту УКРАЇНА в англомовному публіцистичному дискурсі / Т. Б. Мудраченко // Науковий вісник Волинського нац. ун-ту імені Лесі Українки / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: Г. Л. Аркушин та ін.]. – Луцьк, 2011. – № 3 : Філологічні науки. Мовознавство, Ч. 1. – С. 126–129.

ЦИТ: ua217-066

DOI: 10.21893/2415-7538.2017-06-3-066

УДК 811.161.2'282(477.41/.42)

Марсєв Д. А.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАЙМЕННИКІВ У СХІДНОПОЛІСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка
Глухів, Києво-Московська 24, 41400*

Mareyev D.A.

DEVELOPMENT TRENDS IN PRONOUNS OF EAST-POLESSIAN DIALECT OF UKRAINIAN LANGUAGE

*Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University
Hlukhiv, Kyievo-Moskovska 24, 41400*

Анотація. У статті подано спостереження над динамікою окремих займенників та їх ареали у східнополіському діалекті української мови. На підставі аналізу мовного матеріалу встановлено, що суттєвий вплив на зміни у вживанні прономенів має південне наріччя, яке підтримує просування на північ низки форм, властивих літературній мові. Зосереджено увагу й на впливові інших суміжних говірок (українських, російських та білоруських). Визначено роль фонетичних змін в тенденціях розвитку займенникової словозміни.

Ключові слова: східнополіський діалект, ареал, займенник, мовна динаміка, тенденції розвитку.

Abstract. The article presents observations on the dynamics of individual pronouns in the East-Polessian dialect of the Ukrainian language. The areas of the distribution of some pronouns have been traced. Based on the analysis of linguistic material, it was revealed that the southern dialect has a significant influence on the changes in the use of pronouns, which supports the advancement of a number of forms of pronouns inherent in the literary language to the north. In addition, the influence of other related Ukrainian, Belarusian and Russian dialects was revealed.

Particular attention was focused on phonetic changes.

Key words: East-Polesian dialect, area, pronoun, language dynamics, development trends.

Постановка проблеми. Як зазначають дослідники, займенники протягом усієї історії зазнавали великих змін [1, с. 144-145]. Насамперед це помітно на основі аналізу писемних пам'яток. Розвиток займенникової системи в усному мовленні (у говорах української мови) досліджено менше. Ця частина мови не часто ставала предметом спеціальних діалектних студій, увага зосереджувалася переважно на південно-західному та південно-східному наріччях [6; 10; 11; 12; 14], меншою мірою – на поліському [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан справ змінився останнім часом. У низці діалектологічних праць, присвячених проблемі мовної динаміки, досліджується зміни в морфології, зокрема в займеннику.

Наприклад, К. Д. Глуховцева в монографії «Динаміка українських східнословобожанських говірок» [4] простежила зміни у вживанні окремих форм особових та вказівних займенників (див. карти № 84-86). Стійкість і динаміку цієї частини мови в українських говірках межиріччя Дністра і Дунаю розглянув А. О. Колесников [7, 8].

Цікаве дослідження зробила О. Тимко-Дітко. Вона порівняла займенники у мовленні бачванських руснаків (потомків вихідців із Східних Карпат, які у середині XVIII ст. переселились на простори Південної Угорщини) із формами займенників у південно-західних говорах української мови. На підставі проведеного аналізу науковець зробила висновок, що більшість займенників, які вживаються у говорі бачванських руснаків, мають паралелі в карпатських говорах; 14,5 % складають запозичення із східнославацьких говорів; близько 18 % аналізованих займенників – це складені лексеми, утворені за допомогою місцевих словотворчих засобів [13]. Подібні спостереження за іншими частинами мови уможливають визначення коефіцієнту збережуваності та швидкості мовних змін щодо кожної з них та покажуть, які структурні елементи є найбільш стійкими, слабо піддаються іншомовному впливові.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вивченням динаміки займенникової системи в східнополіському діалекті досі ніхто з науковців не займався, що й зумовлює актуальність статті. Дослідження здійснене на основі співставлення матеріалів АУМ (т. I) та власних записів, зроблених у тих же говірках за тією ж програмою протягом 2010-2016 рр. У зв'язку з цим нумерація населених пунктів співпадає.

Хоч сьогодні займенник – це порівняно невелика лексико-граматична група слів, у говорах української мови він характеризується багатством форм. У цьому плані не є винятком говірка північного Лівобережжя.

Мета статті – висвітлити динаміку займенникової системи в східнополіському діалекті української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Особові займенники

На сучасному Східному Поліссі займенник *я* в Д.в. одн. представлений тими ж варіантами, що і в кінці минулого століття: *ме(e^u,u)н'і*, *ме(e^u,u)н'é(іé)*,

м'ін'і, м'ін'е(і́е), м'ен'і, м'ен'е(і́е), м'е^ан'е, мн'е. За обох обстежень найпоширенішою в багатьох говірках формою є *мін'і*, що виникла в результаті фонетичного переходу кореневого ненаголошеного [e] в [и]. Такий варіант поруч із *м'ін'і* широко знаний в південно-східних і в південно-західних діалектах [1, с. 152]. На півночі говору займенник має голосний [i] у корені перед наголошеним [e]. Така вимова продовжується в прилеглих середньобілоруських говірках [9, с. 200]). У південних зонах діалекту, наближених до південно-східних говорів, більшого поширення (\approx на 88 %) набула назва *мен'і*. У латеральних північних та східних говірках, що контактують з білоруськими та російськими говірками, активізувався варіант *мн'е*: у середині минулого століття його було виявлено в 5 населених пунктах (н.п.), за нових обстежень – у 9 н.п. Інші варіанти цієї відмінкової форми відзначаються відносною стабільністю у вживанні.

Низку фонетичних варіантів мають особовий займенник *ти* і зворотний займенник *себе*. У багатьох південних східнополіських говірках як безальтернативні функціонують форми *тоб'і* й *соб'і*, характерні для літературної мови та для прилеглих південно-східних говорів [АУМ, т. I, к. 225]. У зв'язку із монофтонгізацією дифтонга [ie] чималої редукції (більш ніж на 60 %) зазнали варіанти *таб'і́е* і *саб'і́е*. Замість них найчастіше виступають форми з монофтонгами [i] та [e]: *таб'і́, саб'і́* та *таб'е́, саб'е́*. Інші фонетичні варіанти, що відбивають розвиток кореневого і кінцевого голосного, зафіксовано як спорадичні: *тиб'і́, сиб'і́* – в 4 н.п., *т'іб'і́, с'іб'і́* – у 2 н.п., *т'е^аб'і́* – в 1 н.п., *тиб'і́, сиб'і́* – в 3 н.п., *тоб'е́, соб'е́* – в 6 н.п., *тиб'е́* – в 1 н.п., *т'іб'е́, с'іб'е́* – в 9 н.п., *т'еб'е́, с'еб'е́* – в 5 н.п., *с'е^аб'е́* – в 1 н.п., *соб'і́е* – в 1 н.п.. У зв'язку з припиненням дії певних фонетичних тенденцій вони можуть зникнути, як це відбулося з вузьколокальними варіантами *таб'і́е, саб'і́е*.

Варіантність прономена 3-ої ос. одн. *він* пов'язана із неоднаковою реалізацією голосного [o] та розвитком протези.

На півночі аналізованого говору на обох хронологічних зрізах у межах того ж ареалу поширені варіанти цього займенника із протетичним приголосним [й], характерним для більшості білоруських [ДАБМ, к. 133] та західних говорів російської мови [2, с. 137]. У південно-східному наріччі прономен *йон* виявляється спорадично [АУМ, т. III, ч. IV, с. 242; 8, с. 156]. Решту території говору, як й більшість українського діалектного континууму, покривають варіанти слова з протетичним [в]. Російським впливом позначена форма з відкритим складом *он*, яка в діалекті переважно співіснує з опротезованими варіантами слова. Фонетичні зміни кореневого голосного в займеннику *він* є наслідком чинних у діалекті фонетичних процесів.

Питальник і тексти свідчать про чималу варіантність діалектних форм займенника *він* у 3.в. (з прийм.). У багатьох сучасних східнополіських говірках, як і в більшості говірок північного наріччя [АУМ, Т. I, к. 226; т. II, к. 208], основним виявом аналізованої відмінкової форми є *за йогó*. У зв'язку з її абсолютним домінуванням та через більше поширення структур *за йегó* і *за йігó* відходять на периферію акцентно-фонетичні варіанти *за йогó* та *за йагó*. Літературну форму з приставним [н], яка за останні 60-70 років збільшила

вживання у два рази, фіксовано насамперед у південному ареалі, зрідка – в контрлатеральних до них наддеснянських говірках. Крім інших спорадичних варіантів займ. *він* у З.в. (з прийм.) (*за йу́го, за йевó, за йе^аго*), у наративах, які дають змогу зафіксувати ті риси, які не зміг засвідчити питальник, при швидкому темпові мовлення виявлено усічені форми *за йіó, за іво́, за 'егó*.

У З.в. одн. займ. *вона* територіально варіюються *ййі́, ййі́е́, йейі́, йайі́*. Спільна з літературною мовою та південно-східними говорами форма *ййі́* за сучасних обстежень має білатеральне розташування щодо Десни, хоч за попередньої експлорації в наддеснянських говірках вона не виявляла високої активності. Одним із поштовхів до розвитку варіантів *ййі́е́* та *йейі́* став процес витворення монофтонга [e] з дифтонга [ie]. Форма *йайі́*, виявлена раніше в деяких наддеснянських говірках, тепер спостережена локальніше – на північній периферії. Інші фонетичні варіанти представлено спорадично: *йейі́* – у 8 н.п., *ййі́о* – в 3 н.п., *йайі́, йуйі́, ййі́е, йейі́е* – по 1 н.п. Енклітичні форми для діалекту не типові, однак для мовної економії, хоч і вкрай рідко, вживаються: *ййі́е, йе*.

Домінантною формою О.в. одн. займ. *вона* (з прийм.) в досліджуваному діалектному просторі є з *йейу*. За останні 60-70 років ареал її вживання дещо звузився через збільшення території побутування спільного з літературною мовою та південно-східними говорами варіанту з *нейу*, який часто фіксовано на півдні ареалу (у 40 сучасних н.п. проти 17 н.п. понад півстоліття тому), та чималого поширення на півночі діалекту форми з *йойу*, яка збільшила вживання у 2,5 рази. У говірках, наближених до російських чи білоруських, діє тенденція відсікати кінцевий голосний [y]: з *н'ей, з йей, з йой*.

Присвійні займенники

Матеріали АУМ показують, що акцентні варіанти *мого́, твого́* характерні для Лівобережної України, зокрема для Східного Полісся, *мо́го, тво́го* – для значної частини Правобережжя [АУМ, т. I, к. 156; т. II, с. 132]. На більшій території досліджуваного мовного простору послідовно вживаються форми, спільні з південно-східними говорами та з літературною мовою. Однак на півночі та в крайніх східних говірках, для яких характерне сильне акання і які знаходяться в зоні міжмовного контактування, побутують варіанти *маго́, тваго́* та нестягнені форми *майего́, твайего́*, рідше – *твойого́, твоего́, твайого́; мойого́, моего́, майого́*. У суміжних білоруських говірках здебільшого вживаються форми без голосного після [й]: *майго́, твайго́* [ДАБМ, к. 139; ЛАНП, к. 64]. У полтавських говірках форми типу *мойого́, твойого́* нечасті та завжди співіснують із основними варіантами *мого́, твого́* [З, с. 176-178].

Вказівні займенники

Чимало діалектних особливостей виявлено у вживанні вказівних займенників.

Як засвідчує АУМ, ще 60-70 років тому в східнополіському діалекті української мови вельми поширеними формами Н.в. одн. займенника *цей* були *се́й* та *с'ей*, які в сукупності охоплювали понад 82 % аналізованих говірок [АУМ, т. I, к. 229]. Нині їх частка скоротилася до 60 %. Домінантною формою стала притаманна південно-східним говорам та спільна з літературною мовою *цей*. При збігові двох приголосних на межі слів, із яких перше закінчується, а друге

– займенник – починається на приголосний, для полегшення вимови прономен може набувати препозитивного голосного [o]. Східній та північній периферійним зонам відомі форми *étot*, *état*, *éтиї*, *йéти(ї)*, *йéтаї*, у чому простежується вплив прилеглих російських та білоруських говірок (див. [ДАБМ, к. 49; ЛАНП, к. 65]). Генетично однакові з ними варіанти займенників *це* та *ця* – *éta(o)*, *йéта(o)*.

Літературні форми прямого відмінка прономенів *це* та *ця* проникли в більшість лівобережнополіських говірок. Архаїчні форми (із початковим [с]) послідовніше вживаються в мовленні людей старшого покоління. Представники середньої і, передусім, молодшої генерації надають перевагу іншим відповідникам.

Привертають до себе увагу засвідченні за нового обстеження мовного континууму словоформи *т^ч'е*, *т^ч'éйе*, *т^ч'óйе*, *т^с'е*; *т^ч'а*, *т^ч'áйа*. Вважаємо, що субституція [ц'] звуками [т^ч'], [т^с'] викликана фонетичною близькістю м'яких [ц'] та [т'] та зумовлена впливом цекаючих білоруських говірок. Подібну перехідність у рефлексії приголосних на прикладі назв *цвіток* і *цвіте* відображено у матеріалах АУМ (порівн. [ц'] > [ц^т] > [т^ч'] (*т^ч'ветóк*, *т^ч'в'ímé*) [АУМ, т. I, с. 34]).

Н.в. одн. займенника *той* переважно представлений двома формами: *тої* та *теї*. Перша з них властива літературній мові, південно-східним говорам та значній частині південно-західних, друга – типово поліська [АУМ, т. I, к. 233; т. II, к. 212; ДАРЯ, вип. II, к. 69]. За сучасних обстежень у третині східнополіських говірок виявлено їх співіснування. Інші відповідники цих займенників – *т'еї*, *туї*, *тот* – локальні та вживаються до них.

Чимале поширення (із 66 н.пп. в 1940-1950-х рр. до 84 н.пп. в 2010-2016 рр.) типового для південно-східних говорів та літературної мови займ. *те* супроводжується витісненням у наддеснянський ареал нестягненої форми *тéйе*. Варіант *тóйе* за обох обстежень маркує контакти з російськими та білоруськими північними та східними говірками. Прономен *то*, який за останні 60-70 років збільшив вживання майже втричі – до 11 н.пп., не виявляє чіткої локалізації. Його, на нашу думку, варто кваліфікувати як росіянізм.

Досліджувані говірки неоднорідні щодо реалізації Р.в. одн. займенника *та*. У багатій та різноманітній варіантності форм відсутня домінантна. Хоч певні закономірності все ж у деяких діалектних зонах простежуються. На північному заході внаслідок контакту з білоруськими говірками (порівн. [ДАБМ, к. 135]) посилюється вживання форм *тайé*, *тейé*. На північному сході через вплив суміжних південноросійських говорів більшого поширення набув варіант *тої*. У межиріччі Снові та Десни (і частково Десни та Сейму) вживається займ. *тоїї*. Інші варіанти, структурно подібні до попередніх, питальник та тексти виявляє рідко. Чимало спорадичних форм, що побутували в 1-5 н.пп. в середині ХХ ст., за повторної експлорації на виявлено: *та́йї*, *ту́йї*, *т'і́йé*, *то́йе*, *та́йе*, *те́йї*, *тійі́é*, *то́йі́é*, *та́йі́é*.

Нестягнені форми займ. *та* в Р.в. одн. характерні для півдня діалекту, як і для багатьох говорів південно-східного наріччя [АУМ, т. III, ч. 3, к. 35]. Але, на відміну від останніх, східнополіські варіанти зберігають типову для північних

говорів неоднорідну реалізацію давнього [o]. Через це, крім варіанту *т'ійейі*, в аналізованих говірках можна почути *тийейі*, *туйейі*, *тайейі*.

Констатуємо стрімке поширення нестягнених форм Р. в. одн. займенника *ця*: *ц'ійейі* (12, 112, 114, 117, 122-123, 125, 127, 134-135, 137-138, 141-142, 149-150, 152-153, 156, 158, 161-162, 165, 167-169, 171-172, 181, 289, 307-308, 313-314, 317, 324, 351, 353, 355), *цуйейі* (107, 109, 158, 161, 166, 170, 173, 189), *ц'уйейі* (117-118, 121, 144-145, 148, 151, 167, 169, 310, 314, 319, 349), *цуйейі* (151, 166, 189, 319, 349), *ц'ойейі* (311), *цойейі* (320), *ц'айейі* (79, 124), *цайейі* (86), *с'ейейі* (66), *сийейі* (136, 140, 172) (порівн. [АУМ, т. I, к. 232]).

На півночі діалекту вживаються коротші варіанти аналізованого займенника. Виявляючи різні фонетичні, граматичні тенденції, перебуваючи у фронтальних контактах з говорами суміжних мов, вони характеризуються багатством форм: *сайейі* (95); *ц'ійі* (110, 129), *ц'ейі* (96), *цейі* (147, 322), *ц'ойі* (9, 11, 103, 130, 132-134, 136, 139, 160, 308), *ц'ойі* (279), *цойі* (163, 168, 175, 186, 188); *ц'ійе* (113, 131, 140), *ц'ійе* (128, 143), *ц'ейе* (3, 5, 68, 70, 72, 76, 94, 105), *ц'ейе* (73, 108), *цейе* (64, 67, 116, 138), *цуйе* (106), *ц'ойе* (119, 120), *ц'айе* (76, 79-80, 111), *цайе* (106), *с'ейе* (1, 67, 69, 71, 93, 96, 100, 102), *с'ейе* (104), *т^н'ейе* (65, 93), *т^н'ойе* (16); *ц'ій* (141), *цей* (159, 187), *ц'ой* (17), *цой* (14, 18-19, 97, 101, 159), *с'ой* (157), *сой* (95); *ц'е* (121); *йетаі* (13, 190), *етаі* (5, 7-8, 190), *етоі* (96), *ета* (16), *ету* (15); *тейе* (6).

Щодо займ. *та* в О.в. одн. переважають нестягнені форми. Найпоширенішими з них лишилися *тийейу*, *тайейу*, *туйейу*. Варіант *т'ійейу*, властивий південно-східним говорами та літературній мові, збільшив вживання з 9 н.п. до 13 н.п. Форму *тойейу*, навпаки, фіксовано вдвічі менше. У двох сучасних говірках вживається фонетично модифікований варіант *тейейу*. Північний схід лівобережнополіського говору продовжує маркувати форма *тоі* (загалом, для цих говірок вона типовий репрезентант род., дав., орудн., місц. відмінків одн. займенника *та*, як і в російській мові). Південніше від зони поширення цієї форми у мові інформаторів вельми поширеним є варіант *тоіу*. Отже, за відсутністю/наявністю кінцевого *-у* в подібних граматичних формах з урахуванням територіального поширення можна визначити українську чи російську природу мовного вияву. Інші двоскладові назви трапляються спорадично (*тейу* – у 5 н.п.) чи поодинокі (*т'ейу*, *тийе*, *тайе*).

Під час перевірки акцентних особливостей прономена *той* у Р.в і Д.в. одн. з'ясовано: у східнополіському діалекті, як і в більшості прилеглих південно-східних і правобережнополіських говірок, у формах *того*, *тому* наголос падає на другий склад [АУМ, т. I, к. 157]. Лише в поодиноких говірках тенденція наголошування інша. Специфікою даного діалекту є вживання фонетичних варіантів цих займенникових форм, відмінних від представлених у суміжних українських говорах – *таго́*, *таму́*, *тего́*, *тему́*. І якщо цілком очевидно є субституція [o] голосним [a] в акаючих говірках, природа [e] до кінця не зрозуміла (можливо, зберігається за вихідною формою – *теі*).

Аналіз карт засвідчує зростання кількості говірок, у яких різні варіанти займенників співіснують. Паралельне вживання форм прономенів може відбуватися як в ідіолекті мовця, так і в мовленні різних осіб, часом не

однакової вікової групи, чим створюються часткові говіркові системи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку.

Отже, в аналізованому ареалі чимало змін у займеннику зумовлені впливом суміжних діалектів, насамперед південно-східного. За його підтримки все далі на північ проникають варіанти Н.в. одн. *в'ін, те, той, ц'а, це, цей*, Р.в. займенників одн. *вона, ця – йійі, ц'ійійі*, Д.в. одн. займенників *я, ти, собі – мин'і, тоб'і, соб'і*, О.в. слова *вона – з нейу*. Зворотна тенденція впливу північних говірок на східнополіські південні несуттєва, стосується насамперед зміни наголосу в З.в. одн. займенника *він*. Вплив білоруських та російських говірок локальний, через нього помітно зросла частота вживання небагатьох форм прономенів: *м'ін'е* (Д.в. одн. займенника *я*); *тайе, тейе, той* (Р.в. одн. займенника *та*); *эта(о), йэта(о)* (Н.в. одн. займенників *це, ця*).

На структуру прономенів впливають фонетичні зміни. Поступове зникнення дифтонгів змінює звукове оформлення деяких займенників. Окремі назви засвідчують поступову зміну в артикуляції приголосного [ц]: [ц] > [т^н] (*т^н'е, т^н'ей, т^н'ейе, т^н'ойе, т^н'а, т^н'айа*) з можливим наступним [ц']. У Р.в., Д.в. одн. займенника *той* на півночі діалекту помічено форми, відсутні в суміжних українських говірках – *тего, тему*. На обох хронологічних зрізах засвідчено фонетично модифіковані варіанти прономенів, які вживаються спорадично і з плином часу переважно зникають.

Проведена розвідка не вичерпує всієї повноти досліджуваної проблеми, а тому динамічні процеси в граматичній системі східнополіського діалекту потребують подальшого вивчення.

Список літератури

1. Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови (Нариси із словозміни та словотвору) / С. П. Бевзенко. – Ужгород : Закарпатське обласне видавництво, 1960. – 415 с.
2. Бромлей С. В. Русская диалектология : учебн. для студ. филол. фак. высш. учеб. заведений / С. В. Бромлей, Л. Н. Булатова, О. Г. Гецова и др. ; [под ред. Л. Л. Касаткина]. – М. : Издательский дом «Академия», 2005. – 288 с.
3. Ващенко В. С. Полтавські говори / В. С. Ващенко. – Харків : Вид-во Харківського Ордена Трудового Червоного Прапора державного університету імені О. М. Горького, 1957. – 540 с.
4. Глуховцева К. Д. Динаміка українських східнословобожанських говірок : монографія / К. Д. Глуховцева. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 592 с.
5. Громик Ю. В. Особливості словотвору та словозміни займенника в поліській говірці с. Липне / Ю. В. Громик // Літопис Волині : всеукраїнський науковий часопис. – Ч. 4. – Луцьк : РВВ «Вежа», 2008. – С. 135–141.
6. Делюсто М. С. Займенникова парадигматика діалектного тексту / М. С. Делюсто // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – 2008. – Вип. 25. – С. 64–68.
7. Колесников А. О. Зі спостережень над морфологією присвійних займенників в українських говірках межиріччя Дністра і Дунаю / А. Колесников

// Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2016. – Вип. 21. – С. 92–98.

8. Колесников А. О. Іменникові займенники в українських говірках межиріччя Дністра і Дунаю / А. О. Колесников // Мова : науково-теоретичний часопис з мовознавства. – 2016. – № 25. – С. 155–163.

9. Кривіцкі А.А. Дыялекталогія беларускай мовы : Дапам. / А. А. Кривіцкі. – Мінск : Выш. шк., 2003. – 294 с.

10. Онишкевич М. Й. Форми давального-місцевого відмінків однини особових та зворотного займенників у південно-західних говорах / М. Онишкевич // Українська діалектна морфологія / [за ред. Ф. Жилка]. – К. : Наук. думка, 1969. – С. 159–168.

11. Пагіря І. Д. Особові і зворотний займенники у говірках північно-західної Мукачівщини (Відмінювання) / І. Д. Пагіря // Наук. зап. Ужгор. ун-ту. – 1956. – Т. XXVI : Діалектол. збірник. – Вип. 2. – С. 192–194.

12. Сюсько М. І. Займенник у говорах Закарпатської області УРСР / М. І. Сюсько. – Харків : Вид-во ХДУ, 1968. – 71 с.

13. Тимко-Дітко О. Займенники у говорі бачванських руснаків у контексті південно-західних говорів української мови / О. Тимко-Дітко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2008. – Вип. 12. – С. 190–191.

14. Юревич М. Особливості відмінювання особових та деяких присвійних займенників у польській периферійній острівній говірці (с. Красилівська Слобідка Красилівського р-ну Хмельницької обл.) / М. Юревич // Діалектологічні студії. 5 : Фонетика, морфологія, словотвір / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2005. – С. 212–227.

Джерела

АУМ – Атлас української мови : в 3 т. – Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянина і суміжні землі / [ред. тому І. Г. Матвіяс]. – К. : Наук. думка, 1984. – 498 с. ; Т. 2 : Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. – 1988. – 522 с. ; Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянина, Причорномор'я і суміжні землі / [ред. тому А. М. Залеський, І. Г. Матвіяс]. – К. : Наук. думка, 2001. – 266 с.

ДАБМ – Дыялекталагічны атлас беларускай мовы. – Мінск : Выд-ва АН БССР, 1963. – VIII + 338 карт.

ДАРЯ – Диалектологический атлас русского языка. Центр Европейской части СССР. Выпуск I : Фонетика / [Под ред. Р. И. Аванесова и С. В. Бромлей]. – М. : Наука, 1986 ; Выпуск II : Морфология / Под ред. С. В. Бромлей. – М. : Наука, 1989 ; Выпуск III : Карты (часть 1). Лексика. – М. : Наука, 1997 ; Выпуск III : Карты (часть 2). Синтаксис. Лексика. – М. : Наука, 2005.

ЛАНП – Лінгвістичний атлас нижньої Прип'яті / Т. В. Назарова. – К. : Наукова думка, 1985. – 136 с.

Науковий керівник: д.ф.н., проф. Гриценко П. Ю.

Стаття надіслана: 08.06.2017

© Мареев Д. А.